

Brussel, 18 december 2014

**BERICHT AAN DE ERKENDE REVISOREN
BERICHT 2014-9**

Geachte Confraters

Betreeft: Beoordeling door de commissarissen van de door de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen en verzekerings- en herverzekeringsgroepen naar Belgisch recht verstrekte informatie in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II

1. Inleiding

De Bank heeft in het kader van de voorbereiding van Solvabiliteit II volgende belangrijke circulaire's uitgebracht in 2013 en 2014:

- Circulaire NBB_2013_18 betreffende de vereisten inzake de prospectieve beoordeling van de eigen risico's in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II;
- Circulaire NBB_2013_19 betreffende de vereisten inzake de preapplicatie voor het gebruik van een intern model in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II;
- Circulaire NBB_2013_20 betreffende de vereisten inzake het governancestelsel in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II; en
- Circulaire NBB_2014_02 betreffende de vereisten inzake het indienen van informatie bij de Bank in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II (Circulaire NBB_2014_02). Betreffende circulaire bepaalt onder meer dat de informatie moet worden opgesteld in overeenstemming met de instructies met betrekking tot het indienen van informatie in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II.

Dit bericht heeft tot doel de verwachtingen van de Bank te verduidelijken in het kader van de beoordeling door de commissarissen van de informatie die de ondernemingen en groepen overeenkomstig circulaire NBB_2014_02 dienen te verstrekken ter voorbereiding van Solvabiliteit II met betrekking tot de situatie afgesloten per 31 december 2014.

Dit bericht heeft enkel tot doel de beroepsbedrijvigheid van de erkende revisoren te ondersteunen en heeft geenszins tot doel een doctrine te ontwikkelen inzake audittechnieken en de goede toepassing door de bedrijfsrevisoren van het wettelijk, reglementair en normatief kader.

In dit bericht worden achtereenvolgens volgende punten behandeld:

- draagwijdte van de beoordeling van de naleving van de instructies met betrekking tot het indienen van informatie;
- uitvoering van de opdracht en opstelling en uitvoering door de commissaris van een ondernemingspecifiek werkprogramma;
- relatie tussen de actuariële expert en de commissaris;
- verantwoordelijkheden van de effectieve leiding en de raad van bestuur;
- verslaggeving van de commissaris.

De inhoud van dit bericht werd afgestemd met de Bank.

2. Draagwijdte van de beoordeling van de naleving van de instructies met betrekking tot het indienen van informatie

Circulaire NBB_2014_02 bepaalt in “Rubriek III. Samenwerking met de erkende commissarissen” dat de commissarissen alle kwantitatieve en beschrijvende informatie die de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen en –groepen aan de Bank moeten verstrekken op grond van betreffende circulaire dienen te verifiëren, en hun bevindingen aan haar dienen mee te delen.

Circulaire NBB_2014_02 voegt eraan toe dat:

- het niet om een auditopinie gaat, maar om een beoordeling van het feit of de aan de Bank verstrekte informatie in overeenstemming is met de instructies met betrekking tot het indienen van informatie in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II;
- in dit geval, de samenwerking met de commissarissen de vorm aanneemt van speciale verslagen in overeenstemming met artikel 40quater, paragraaf 3 van de controlewet van 9 juli 1975 en artikel 45, eerste lid, 3° van de wet op het herverzekeringsbedrijf van 16 februari 2009.

Van de commissarissen wordt derhalve niet verwacht dat zij een redelijke mate van zekerheid (reasonable assurance) tot uitdrukking brengen onder de vorm van een positief geformuleerde verklaring dat de ingediende informatie opgesteld werd in overeenstemming met de instructies van de Bank.

De opdracht heeft tot doel op basis van de uitvoering van specifieke werkzaamheden¹ informatie in te winnen aangaande:

- de mate waarin de betrokken ondernemingen (groepen) in staat zijn de door de Bank per 31 december 2014 vereiste informatie aan te leveren;
- de naleving van de vereisten bij de opstelling van de informatie waarbij voldoende aandacht wordt besteed aan de adequaatheid van de berekeningen, conform de van toepassing zijnde richtsnoeren dienaangaande, en de wijze waarop de resultaten ervan verwerkt worden in de rapportering.

De tussenkomst van de commissaris in deze fase dient hem in staat te stellen zich een beeld te vormen van de stand van zaken met betrekking tot de door de ondernemingen (groepen) getroffen maatregelen om zich te schikken naar de nieuwe organisatie- en rapporteringsvereisten onder Solvabiliteit II en dit onder meer met het oog op de controle in 2016 van de prudentiële rapportering onder Solvabiliteit II.

¹ Deze werkzaamheden zijn niet te verwarren met de uitvoering van “Agreed Upon Procedures” waarnaar verwezen wordt in International Standard on Related Services 4400 (ISRS 4400) daar de commissaris verantwoordelijk is voor de opstelling van het ondernemingspecifiek werkprogramma. De opdracht valt derhalve niet onder toepassing van ISRS 4400.

Van de commissarissen wordt tevens verwacht dat zij kennis nemen van de door de onderneming getroffen interne controlemaatregelen met betrekking tot de door de ondernemingen per 31 december 2014 te verstrekken informatie en hun bevindingen dienaangaande op te nemen in hun verslag aan de Bank. Met betrekking tot de beoordeling van de kwaliteit van de systemen en processen wordt van de commissarissen niet verwacht dat zij zich uitspreken over de effectiviteit (doorlopend goede werking) van de interne controle.

3. Uitvoering van de opdracht en opstelling en uitvoering door de commissaris van een ondernemings specifiek werkprogramma

Het is de verantwoordelijkheid van ieder commissaris op basis van zijn kennis van de instelling die werkzaamheden uit te voeren die hij nodig acht, rekening houdend met het vooropgestelde doel van de opdracht, om hem toe te laten betekenisvolle bevindingen te formuleren aangaande:

- de opstelling van de verstrekte informatie overeenkomstig de vereisten van de Bank;
- het systeem van interne controle met betrekking tot de opstelling van de informatie overeenkomstig de richtlijnen van de Bank.

Het is de verwachting van de Bank dat de commissarissen bij de opstelling van hun ondernemings specifiek werkprogramma onder meer gebruik maken van de werkprogramma's die door de werkgroep verzekeringen werden voorbereid met het oog op de controle van de prudentiële periodieke staten met ingang van 1 januari 2016. Deze werkprogramma's zijn beschikbaar op de website van het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI).

Van de commissarissen wordt verwacht dat zij op basis van hun kennis van de onderneming die stappen van het werkprogramma uitvoeren waarvan verwacht kan worden dat de uitvoering ervan mogelijk aanleiding kan geven tot het formuleren van betekenisvolle bevindingen op het vlak van de naleving van de vereisten van de Bank en het systeem van interne controle. Ook wat de diepgang van de werkzaamheden betreft wordt het aan het oordeel van de commissaris overgelaten te bepalen hoeveel informatie hij nodig acht in te winnen in het kader van deze opdracht.

Belangrijk is te noteren dat de informatie die per 31 december 2014 dient aangeleverd te worden nader gepreciseerd is in circulaire NBB_2014_02. Betreffende circulaire bepaalt onder meer dat de informatie moet worden opgesteld in overeenstemming met de instructies met betrekking tot het indienen van informatie in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II.

Wat de opstelling en de uitvoering van het programma betreft is het wenselijk voorafgaandelijk overleg te hebben met de effectieve leiding van de betrokken onderneming daar:

- het de commissaris en de instelling vrij staat in bepaalde deelgebieden meer en diepgaander werkzaamheden uit te voeren dan beoogd in het kader van deze opdracht (bijvoorbeeld om een redelijke dan wel een beperkte mate van zekerheid te bekomen aangaande bepaalde in de informatie opgenomen bedragen of inlichtingen);
- de onderneming van oordeel kan zijn dat het niet efficiënt is, rekening houdend met bijvoorbeeld de mate van omzetting van de vereisten, in deze fase bepaalde van de geplande werkzaamheden uit te voeren. In dit geval is het geraadzaam de Bank hiervan onmiddellijk in kennis te stellen.

Om de Bank toe te laten zich een beeld te vormen van de uitgevoerde werkzaamheden dienen de commissarissen een samenvatting hiervan op te nemen in bijlage bij hun verslag.

4. Relatie tussen de actuariële expert en de commissaris

Voor de zeven belangrijkste verzekeringsondernemingen heeft de Bank actuariële experts aangesteld. Tijdens de Solvency II opleiding van 18 november 2014 heeft de Bank haar verwachtingen ten aanzien van deze experts nader toegelicht. Zo verwacht de Bank van de expert actuarissen dat zij een oordeel tot uitdrukking brengen aangaande:

- de gepastheid van de door de onderneming gebruikte veronderstellingen en methodologieën;
- de accuraatheid van de “best estimate”.

De commissarissen worden aangemoedigd in de mate van het mogelijke gebruik te maken van het werk van de actuariële expert bij de planning van hun eigen werkzaamheden en dit ten einde de efficiëntie van de tussenkomst te optimaliseren.

Wat de interactie tussen de actuariële expert en de commissaris betreft heeft de Bank aangekondigd dat zij als “facilitator” zal optreden.

Met betrekking tot de tussenkomst van de expert actuaris is het belangrijk te vermelden dat:

- de actuariële expert niet door de onderneming noch door de commissaris aangesteld is;
- de Bank enkel voor de zeven belangrijkste verzekeringsondernemingen een expert actuaris heeft aangesteld;
- de tussenkomst zich beperkt tot de “best estimate” die de instellingen op individueel niveau (solo) dienen aan te leveren.

Indien de commissaris in het kader van zijn werkzaamheden wenst te steunen op informatie die voortkomt uit de werkzaamheden van een expert moet de commissaris, rekening houdend met de significantie van het werk van de expert voor zijn doeleinden, onder meer:

- de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de expert evalueren;
- inzicht verwerven in het werk van de expert;
- evalueren in welke mate het werk van de expert geschikt is voor de doeleinden van zijn opdracht.

Belangrijk hierbij is te noteren dat:

- de commissaris ongedeelde verantwoordelijkheid heeft voor de uitvoering van zijn werkprogramma ook al maakt hij gebruik van informatie die voortkomt uit het werk van een expert. Het is de verantwoordelijkheid van de commissaris na te gaan of en in welke mate hij gebruik kan/wenst te maken van de informatie die voortvloeit uit het werk van een expert;
- het verwerven door de commissaris van inzicht in het werk van een expert vereist dat de commissaris de vereiste deskundigheid bezit om het werk van de expert te evalueren. Indien de commissaris niet over de vereiste deskundigheid beschikt om het werk van de expert te evalueren zal de commissaris genoodzaakt zijn zelf een door hem aangeduide deskundige in te schakelen.

Indien op aangeven van de Bank bepaalde van de door de expert actuaris uitgevoerde werkzaamheden buiten de draagwijdte van de opdracht van de commissaris worden gehouden is het belangrijk hiervan melding te maken in het verslag alsook van de impact hiervan op de bevindingen van de commissaris.

5. Verantwoordelijkheden van de effectieve leiding en de raad van bestuur

De tussenkomst van de commissarissen doet geen afbreuk aan de verantwoordelijkheid van de effectieve leiding en de raad van bestuur voor de opstelling en de presentatie van de door de Bank gevraagde informatie in overeenstemming met de vereisten van de Bank alsook voor het opzetten van een systeem van interne controle om het opstellen mogelijk te maken van informatie die geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of van fouten.

Van de effectieve leiding wordt verwacht dat zij in het kader van de beoordeling van de interne controle tevens de nodige aandacht besteedt aan de door de onderneming getroffen maatregelen in het kader van de naleving van de vereisten ter voorbereiding van Solvabiliteit II.

Van de raad van bestuur wordt verwacht dat zij conform de wettelijke vereisten de werking van de interne controle beoordeelt en toeziet op de integriteit van het systeem van financiële verslaggeving met inbegrip van de verslaggeving in het kader van de voorbereiding van Solvabiliteit II.

6. Verslaggeving van de commissaris per 31 december 2014

Het is belangrijk te noteren dat de rapportering van bevindingen in het kader van deze opdracht kadert in de medewerking van de commissaris aan het prudentieel toezicht en geen afbreuk doet aan de verplichting van de commissarissen op eigen initiatief verslag uit te brengen van bepaalde beslissingen, feiten of ontwikkelingen van zodra zij hiervan kennis hebben (zogenaamde “signaalfunctie”).

De Bank geeft er tijdens de voorbereidende fase met name de voorkeur aan om, in tegenstelling tot de verslagen van het “korte type” (“reasonable” en “limited assurance” verslagen), uitvoerig te worden geïnformeerd over de naleving van de diverse vereisten in het kader van de maatregelen ter voorbereiding van Solvabiliteit II met betrekking tot het indienen van informatie.

Enkel bevindingen die naar het oordeel van de commissaris relevant worden geacht dienen aan de Bank te worden medegedeeld. Relevante bevindingen betreffen uitsluitend die aangelegenheden die als resultaat van de uitvoering van de werkzaamheden ter kennis van de commissaris zijn gekomen.

De Bank verwacht met name dat de commissarissen haar tevens informeren over onder meer de kwaliteit van de processen en systemen, de volledigheid - betrouwbaarheid en kwaliteit van de data (zowel de gerapporteerde als de onderliggende data), hun beoordeling van de toegepaste berekeningsmethoden en assumpties, en tevens aanbevelingen formuleren dienaangaande.

De commissarissen dienen zich voor hun verslag van bevindingen te steunen op de werkzaamheden die zij hebben uitgevoerd en die zij beschrijven in bijlage bij hun verslag.

Het verslag van de commissaris dient volgende punten te bevatten:

- het opschrift dat dient te verwijzen naar Circulaire NBB_2014_02 dat voorziet in de tussenkomst van de commissaris evenals naar dit bericht dat de tussenkomst nader preciseert;
- de geadresseerde met name de Bank;
- een vermelding dat de effectieve leiding verantwoordelijk is voor de organisatie en de werking van de interne controle evenals voor de opstelling van de informatie in overeenstemming met de vereisten van de Bank;
- een vermelding dat het wettelijk bestuursorgaan de werking van de interne controle dient te beoordelen en toe te zien op de integriteit van het systeem van financiële verslaggeving met inbegrip van de verslaggeving in het kader van de voorbereiding van Solvabiliteit II;

- een vermelding dat de werkzaamheden werden uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van circulaire NBB_2014_02 en dit bericht;
- een beschrijving van de uitgevoerde werkzaamheden;
- een vermelding van de beperkingen in de uitvoering van de werkzaamheden;
- een opgave van de bevindingen gegroepeerd naar onderwerp;
- een vermelding dat het verslag enkel bestemd is voor gebruik door de Bank in het kader van de medewerkingsopdracht;
- de datum van het verslag;
- de naam en adres van de commissaris; en
- de handtekening van de commissaris.

Ten behoeve van de commissarissen heeft de werkgroep verzekeringen een modelverslag opgesteld dat als basis kan worden gebruikt in het kader van de rapportering van bevindingen. Een kopie van het modelverslag is bijgevoegd in bijlage bij dit bericht. Bijgevoegd verslag kan, voor zover van toepassing, tevens gebruikt worden als basis voor de rapportering van de bevindingen op groepsniveau.

De ondernemingen dienen de vereiste informatie per 31 december 2014 aan de Bank te bezorgen 22 weken na 31 december 2014. De commissarissen dienen hun verslag van bevindingen aan de Bank te bezorgen uiterlijk 24 weken na 31 december 2014.

Voor wat de groepen betreft dienen de ondernemingen de vereiste informatie te bezorgen 28 weken na 31 december 2014. De commissarissen dienen hun verslag van bevindingen met betrekking tot de groep aan de Bank te bezorgen uiterlijk 30 weken na 31 december 2014.

7. Tussenkomen na 31 december 2014

Verwacht wordt dat de tussenkomen per 30 september 2015 en 31 december 2015 qua draagwijdte en verslaggeving niet zullen verschillen van de tussenkomen per 31 december 2014 zoals nader toegelicht in dit bericht.

De ondernemingen dienen de vereiste informatie per 30 september 2015 aan de Bank te bezorgen 8 weken na het einde van het kwartaal. De commissarissen dienen hun verslag van bevindingen aan de Bank te bezorgen uiterlijk 10 weken na het einde van het kwartaal.

Voor wat de groepen betreft dienen de ondernemingen de vereiste informatie te bezorgen 14 weken na het einde van het kwartaal. De commissarissen dienen hun verslag van bevindingen aan de Bank te bezorgen uiterlijk 16 weken na het einde van het kwartaal.

Mocht dit niet het geval zijn zullen wij de leden hiervan tijdig informeren.

* * * * *

Aarzel niet mij of Virgile Nijs (virgile.nijs@gmail.com) te contacteren, mocht u aangaande de inhoud van dit bericht vragen of bedenkingen hebben.

Met de meeste hoogachting

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Frank Verhaegen', is written over a large, light blue diagonal line that spans across the signature area.

Frank Verhaegen
Voorzitter

Cc: Mevrouw P. Kaiser
De heren M. Colinet, L. Kaiser, M. Pickeur, J. Swyngedouw en A. Van Damme